

statibus dici potest: qui sunt revera alii & obscurissimi & difficillimi. De rebus enim ibi talibus disputat: in quibus philosophi omnia sua ætate consumpta invenire potuerunt nihil: hic vero noster quantum potuit id egit, ut creatoris fidem & creaturarum rationem, quam illi ad impietatem traxerant, ad pietatem converteret.

Sicubi ergo nos in libris ejus aliquid contra id invenimus, quod ab ipso in cæteris locis piè de Trinitate fuerat definitum, velut adulteratum hoc & alienum, aut prætermisimus, aut secundum eam regulam protulimus quam ab ipso frequenter invenimus affirmatam. Si qua sane velut peritis jam & scientibus loquens, dum breviter transire vult, obscurius protulit: nos ut manifestior fieret locus, ea quæ de ipsa re in aliis ejus libris apertius legeramus adjecimus, explanationi studentes. Nihil tamen nostrum diximus: sed licet in aliis locis, dicta tamen sua sibi reddidimus.

Hæc autem idcirco in præfatione commonui: ne forte calumniatores iterum se criminandi putent invenisse materiam. Sed viderint quid perverſi & contentiosi homines agant: nobis interim tantus labor, si tamen orantibus vobis Deus annuerit, idcirco susceptus est: non ut calumniosos os, quod fieri non potest, licet forte etiam hoc Deus faciat, clauderemus: sed ut proficere ad scientiam rerum volentibus materiam præberemus.

Illud sane omnem qui hos libros vel descripturus est, vel lecturus, in conspectu Dei Patris & Filii & Spiritus sancti conteltor, atque convenio per futuri regni fidem, per resurrectionis ex mortuis sacramentum, per illum qui præparatus est diabolo & angelis ejus æternum ignem, sic non illum locum æterna hæreditate possideat, ubi est fletus & stridor dentium, & ubi ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur, ne addat aliquid huic scripturæ, nec auferat: nec inferat, nec immutet: sed conferat cum exemplaribus unde conscripserat, & emendet ad literam & distinguat: & inemendatum vel indistinctum codicem non habeat: ne sensuum difficultas, si distinctus codex non sit, majores obscuritates legentibus generet.

FRAGMENTUM LIBRORUM περί ἀρχῶν Origenis.

OMNES qui credunt & certi sunt quod gratia & veritas per Jesum Christum facta sit, & Christum veritatem esse norunt, secundum quod ipse dixit: Ego sum veritas: scientiam quæ provocat homines ad bene beatæque vivendum, non aliunde quam ipsis verbis Christi doctrinaque suscipiunt. Christi autem verbis dicimus, non his solum quæ homo factus atque in carne positus docuit: & prius namque Christus Dei verbum in Moyse atque Prophetis erat. Nam sine verbo Dei quomodo poterant prophetare de Christo?

Ad cuius rei probationem, non esset difficile ex divinis scripturis ostendere, quomodo vel Moyſes vel Propheta spiritu Christi repleti, vel locuti sunt, vel gesserunt omnia quæ gesserunt: nisi studii nobis esset præſens hoc opus omni qua possumus brevitate succingere. Unde sufficere æstimo uno hoc Pauli testimonio debere nos uti ex Epistola quam ad Hebræos scribit: in qua ita ait: Fide magnus factus Moyſes, negavit se dici filium filia Pharaonis: magis eligens afflicti cum populo Dei quam temporalem habere peccati jocunditatem: majores divitiarum æstimans thesaurus Ægyptiorum improprium Christi.

Sed & post assumptionem ejus in cælos, quod in Apostolis suis locutus sit, hoc modo indicat Paulus: An probamentum ejus quaeritis qui in me loquitur Christus? Quoniam ergo multi ex his qui in Christo se credere profitentur, non solum in parvis & minimis discordant, verum etiam in magnis & maximis, id est, vel de Deo vel de ipso Domino nostro Jesu Christo, vel de Spiritu sancto: non solum autem de his, sed & de aliis creaturis, id est, vel de dominationibus, vel de virtutibus sanctis: propter hoc necessarium videtur prius de his singulis certam lineam manifestamque regulam ponere: tum deinde etiam de cæteris quaerere. Sicut enim multis apud Græcos & barbaros pollicentibus veritatem: desuevimus apud omnes eam quaerere qui eam falsis opinionibus asseriebant, postea quam credidimus Filium esse Dei Christum, & ab ipso nobis hanc discendam persuasimus: ita cum multi sint qui se putent sentire quæ Christi sunt, & nonnulli eorum diversa à

prioribus sentiant: servetur vero Ecclesiastica prædicatio per successione ordinem ab Apostolis tradita & usque ad præſens in Ecclesiis permanens: illa sola credenda est veritas: quæ in nullo ab Ecclesiastica traditione discordat.

Illud tamen scire oportet: quoniam sancti Apostoli fidem Christi prædicantes, de quibusdam quidem quæcumque necessaria crediderunt, omnibus credentibus, etiam his qui pigriores erga inquisitionem divinæ scientiæ videbantur, manifestissime tradiderunt: rationem scilicet asserionis eorum relinquentes ab his inquirendam qui spiritus dona excellentia, & præcipue sermonis sapientiæ & scientiæ per ipsum Spiritum sanctum percipere merebantur. De aliis vero dixerunt quidem quia sint: quomodo autem aut unde sint, siluerunt: profecto ut studiosiores quique ex posteris suis amatores sapientiæ & scientiæ exercitium habere possent, in quo ingenii sui fructum ostendere valerent: hi videlicet qui dignos se & capaces sapientiæ præpararent.

Species vero eorum quæ per prædicationem Apostolicam manifeste traduntur istæ sunt.

Primo quod unus est Deus, qui omnia creavit atque composuit: quique ex nullis esse fecit universa, Deus à prima creatura & conditione mundi, omnium justorum, Deus Adam, Abel, Seth, Enos, Enoch, Noë, Sem, Abraham, Isaac, Jacob, duodecim Patriarcharum, Moysi & Prophetarum. Et quod hic Deus in novissimis diebus, sicut per Prophetas suos ante promiserat, misit Dominum nostrum Jesum Christum: primo quidem vocatum Israel: secundo vero etiam gentes, post perfidiam populi Israel. Hic Deus justus & bonus Pater Domini nostri Jesu Christi, legem & Prophetas & Evangelia ipse dedit: qui & Apostolorum Deus est, & veteris & novi testamenti.

Tum deinde quia Jesus Christus ipse qui venit ante omnem creaturam natus ex patre est. Qui cum in omnium conditione patri ministrasset: per ipsum enim omnia facta sunt: novissimis temporibus se ipsum exinians, homo factus est, incarnatus est cum Deo esset: & homo mansit quod Deus erat. Corpus assumptum nostro corpori simile: eo solo differens quod natum ex virgine & Spiritu sancto est. Et quoniam hic Jesus Christus natus & passus est in veritate, & non per imaginem, communem hanc mortem, vere mortuus est, vere enim & à mortuis resurrexit: & post resurrectionem conversatus cum discipulis suis, assumptus est.

Tum deinde honore ac dignitate Patri ac filio sociatum tradiderunt Spiritum sanctum. In hoc non jam manifeste discernitur utrum natus aut innatus.

Sed inquirenda jam ista pro viribus sunt de sancta Scriptura, & sagaci inquisitione investiganda.

Sane quod iste Spiritus sanctus unumquemque sanctorum, vel Prophetarum, vel Apostolorum inspiraverit: & non alius spiritus in veteribus, alius vero in his qui in adventu Christi inspirati sunt, fuerit: manifestissime in Ecclesiis prædicatur.

Post hæc jam quod anima substantiam vitamque habens propriam, cum ex hoc mundo discesserit, & pro suis meritis dispensabitur, sive vite æternæ ac beatitudinis portura hæreditate, si hoc ei sua gesta præsterint: sive igni æterno ac suppliciiis mancipanda, si in hoc eam scelorum culpa detorserit.

Sed & quia erit tempus resurrectionis mortuorum: cum corpus hoc quod in corruptione seminatur, surget in incorruptione: & quod seminatur in ignominia, surget in gloria.

Est & illud definitum in Ecclesiastica prædicatione, omnem animam esse rationabilem, liberi arbitrii & voluntatis: esse quoque ei certamen adversus diabolum & angelos ejus contrariarumque virtutes: ex eo quod illi peccatis eam onerare contendant: nos vero si recte consulente vivamus, ab hujusmodi nos exuere conemur. Unde & consequens est intelligere non nos necessitati esse subiectos: ut omnimodo etiam si nolimus, vel mala vel bona agere cogamur. Si enim nostri arbitrii sumus, impugnare fortasse nos possunt aliquæ virtutes ad peccatum, & alia juvare ad salutem: non tamen necessitate cogimur vel recte agere, vel male. Quod fieri arbitrantur qui stellarum cursus & motus causam dicunt humanorum esse gestorum: non eorum quæ extra arbitrii accident libertatem: sed eorum quæ in nostra posita sunt potestate.

De anima vero utrum ex semine traducatur, ita ut ratio ipsius vel substantia inserta ipsis corporalibus seminibus habeatur:

habeatur: An vero aliud habeat initium: & hoc ipsum initium si genitum est, an non genitum: vel certe si extrinsecus corpori inditur necne: non satis manifesta prædicatione distinguitur.

De diabolo & angelis ejus contrariisque virtutibus, Ecclesiastica prædicatio docuit: quoniam sint quidem hæc: quæ autem sint, vel quomodo sint, non satis clarè exposuit. Apud plurimos tamen ista habetur opinio, quod angelus iste fuerit diabolus, & apostata effectus quamplurimos angelorum se cum declinare persuaserit, qui & nunc usque angeli ipsius nuncupantur.

Est præterea & illud in Ecclesiastica prædicatione definitum, & quod mundus iste factus sit, & à certo tempore cæperit, & pro ipsa sui corruptione solvendus: quid tamen ante hunc mundum fuerit, aut quid post mundum erit, jam non pro manifesto multis innotuit. Non enim evidenter de his in Ecclesiastica prædicatione sermo profertur.

Tum deinde quod per Spiritum Dei scripturæ conscriptæ sint, & sensum habeant non eum solum qui in manifesto est, sed & alium quemdam latentem quamplurimos. Formæ enim sunt hæc quæ scripta sunt sacramentorum quorundam & divinarum rerum imagines. De quo totius Ecclesiæ unus est sensus, esse quidem omnem legem spirituales, non tamen ea quæ spirat lex esse omnibus nota: nisi his solis quibus gratia Spiritus sancti in verbo sapientiæ ac scientiæ condonatur. Statim sequitur. Appellatio autem ἀσωμάτου, id est incorporei, non solum apud multos alios, verum etiam apud nostras scripturas inusitata est & incognita est.

Si quis vero velit nobis proferre ex illo libello qui Petri doctrina appellatur, ubi salvator videtur ad discipulos dicere, non sum daemonium incorporeum. Primo respondendum est ei, quia liber ipse inter libros Ecclesiasticos non habetur. Et ostendendum quia neque Petri est ipsa scriptura, neque alterius cujusquam, qui Spiritu Dei fuerit inspiratus. Quod etiam si ipsum concederetur, non idem sensus ex isto sermone ἀσωμάτου indicatur: qui græcis vel gentilibus authoribus ostenditur cum de incorporea natura à Philosophis disputatur. In hoc enim libello incorporeum demonium dixit, pro eo quod ipse ille quicumque est habitus vel circumscripção demonici corporis, non est similis huic nostro crassiori & visibili corpori. Sed consuetudine vero hominum, omne quod tale non fuerit, incorporeum in simplicioribus vel imperitioribus nominatur: vel ut si quis ærem istum quo fruimur incorporeum dicat: quoniam quidem non est tale corpus, ut comprehendi ac teneri possit urgentique resistere.

Quærimus tamen si vel alio nomine res ipsa quam Græci philosophi ἀσώματον, id est, incorporeum dicunt, in scripturis sanctis invenitur. Deus enim quomodo ipse intelligi debeat requirendum est, corporeus an secundum aliquem habitum deformatus: an alterius naturæ quam corpora sunt. Quod utique in prædicatione nostra manifestè non designatur.

Eadem quoque de Christo etiam & de Spiritu sancto requirenda sunt: sed & de omni anima atque omni rationabili natura nihilominus requirendum est. Est etiam illud in Ecclesiastica prædicatione, esse Angelos Dei quosdam & virtutes bonas, qui ei ministrant ad salutem hominum consummandam: sed quando isti creati sint, & quomodo sint, non satis in manifesto distinguitur.

De sole autem & luna & stellis, utrum animantia sint, an exanima, manifestè non traditur. Oportet igitur velut elementis ac fundamentis hujusmodi uti secundum mandatum quod dicit: Illuminate vobis lumen scientiæ, cum qui cupit seriem quandam & corpus ex horum omnium ratione consistere: ut manifestis & necessariis assercionibus de singulis quibusque quid sit in vero rimetur: ut unum ut diximus corpus efficiat exemplis & affirmationibus: vel his quas in sanctis Scripturis invenerit: vel quas ex consequentia ipsius indagine ac rectè tenore repererit.

Scio quoniam conabuntur quidam secundum scripturas nostras dicere Deum corpus esse: quoniam inveniunt scriptum esse apud Moyſen: quod Deus noster ignis consumens est. In Evangelio vero secundum Joannem, Deus Spiritus est: &

Tom. V.

eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Ignis vero & spiritus, non aliud apud eos quod corpus esse putabitur. Quos interrogare volo quid dicant de eo quod scriptum est, quia Deus lux est: sicut Joannes in Epistola sua dicit: Deus lux est, & tenebræ non sunt in eo. Ista nempe lux est, quæ illuminat omnem sensum eorum qui possunt capere veritatem: sicut in tricesimo quinto psalmo dicitur: In lumine tuo videbimus lumen. Quid enim aliud lumen Dei dicitur est, in quo quis videt lumen: nisi virtus Dei per quam quis illuminatus, vel veritatem rerum omnium pervidet, vel ipsum Deum cognoscit, qui veritas appellatur? Tale est ergo quod dicitur: In lumine tuo videbimus lumen, hoc est, in verbo tuo & sapientia tua, qui est filius tuus, in ipso te videbimus patrem. Nunquid nam quia lumen nominatur, simile putabitur solis hujus luminis? Et quomodo vel ejus aliquis dabitur intellectus, ut ex isto quis corporali lumine causam scientiæ capiat, & veritatis inveniat intellectum?

Si ergo acquiescunt huic assercioni nostræ quam de natura luminis ipsa ratio demonstravit, & fatentur non posse corpus intelligi Deum secundum luminis intellectum: similibus quoque ratio etiam de igne consumenti dabitur. Quid enim consumit Deus secundum hoc quod ignis est? Nunquidnam putabitur consumere materiam corporealem: ut est lignum, vel fœnum, vel stipula? Et quid in hoc dignum de Dei laudibus dicitur: si Deus ignis est hujusmodi materiam consumens?

Sed si consideremus quia Deus consumit quidem & exterminat: sed consumit malas mentium cogitationes, consumit gesta turpia, consumit desideria peccati, cum se credentium mentibus inserit: & eas animas quæ verbi ejus ac sapientiæ efficiuntur capaces, una cum filio suo inhabitans, secundum quod dictum est: Ego & pater veniemus & mansionem apud eum faciemus, omnibus eorum vitiis passionibusque consumptis, purum sibi eas seque dignum efficit templum.

Sed & his qui per hoc quod dictum est, quoniam Deus Spiritus est, corpus esse arbitrantur: hoc modo respondendum est: Consuetudo est Scripturæ sanctæ cum aliquid contrarium corpori huic crassiori & solidiori designare vult, spiritum nominare: sicut dicit: Litera occidit, spiritus autem vivificat: in quo sine dubio per literam, corporalia signat: per spiritum, intellectualia, quæ & spiritalia dicimus. Apostolus quoque dicit: Uti que in hodiernum autem, cum legitur Moyſes velamen est positum super cor eorum. Cum autem conversus quis fuerit ad Dominum, auferetur velamen. Ubi autem spiritus Domini, ibi libertas. Donec enim quis non se converterit ad intelligentiam spirituales, velamen est positum super cor ejus: quo velamine, id est, intelligentia crassiore, scriptura ipsa velari dicitur vel putatur. Et hoc est quod ait, superpositum esse velamen vultui Moyſi cum loqueretur ad populum, id est, cum lex vulgo recitaretur.

Si autem convertamus nos ad Dominum, ubi est & verbum Dei, & ubi Spiritus sanctus revelat scientiam spirituales: tunc auferetur velamen: & tunc revelata facie in Scripturis sanctis gloriam Domini speculabimur. Sed & cum de Spiritu sancto multi sancti participant, non utique corpus aliquod intelligi potest Spiritus sanctus, quod divinum in partes corporales percipiat unusquisque sanctorum, sed virtus profecto sanctificans est: cujus participium dicuntur habere omnes qui per ejus gratiam sanctificari meruerunt.

Et ut facilius quod dicimus possit intelligi: ex rebus, quamvis imparibus, sumamus exemplum. Multi sunt qui disciplinæ sive artis medicinæ participant, & nunquid putandum est omnes eos qui medicinæ participant, corporis alicujus quod medicina dicatur in medio positi, sibi auferre particulas, & ita ejus participium fumere? An potius intelligentum est, quod quicumque promptis paratque mentibus intellectum artis ipsius disciplinæque percipiunt: hi medicinæ participare dicantur? Sed hæc non omnimodo similia exempla putanda sunt de medicina sancto Spiritui comparata: sed ad hoc tantummodo comprobandum: quia non continuo corpus putandum est id, cujus participatio habetur à plurimis. Spiritus enim sanctus longè differt à medicinæ ratione vel disciplina: pro eo quod Spiritus sanctus substantia est intellectualis & propriè subsistit & extat. Nihil autem tale est medicina.

Sed ad ipsum jam sermonem Evangelii transeundum est, ubi scriptum est, Quia Deus Spiritus est: & ostendendum est, &

R

quam consequenter his quæ prædiximus intelligi debeat. Interrogemus namque quando ista dixerit Salvator noster, vel apud quem, vel cum quo loqueretur. Invenimus sine dubio quod ad Samaritanam mulierem loquens ista protulerit: ad eam quæ putabat quod in monte Garizim secundum Samaritanorum opinionem adorari oporteret Deum, dicens: Quoniam Deus Spiritus est. Quærebat enim ab eo Samaritana mulier, putans eum unum esse ex Judæis, utrum in Jerosolymis adorari oporteret Deum, aut in hoc monte: & ita dicebat: Patres nostri omnes in monte hoc adoraverunt: & vos dicitis quia Jerosolymis est locus ubi adorare oportet? Ad hæc ergo quæ opinabatur Samaritana, putans quod ex locorum corporalium prerogativa minus recte adoraretur Deus, aut à Judæis in Jerosolymis, aut à Samaritanis in monte Garizim: respondit Salvator recedendum esse à præsumptione corporalium locorum huic qui vult Deum sequi, & ita ait: Venit hora ut veri adoratores, neque in Jerosolymis neque in hoc monte adorent patrem. Deus Spiritus est, & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare. Et vide quam consequenter veritatem spiritui fociat: ut ad distinctionem quidem corporum nominaret spiritum: ad distinctionem vero umbræ vel imaginis veritatem. Qui enim adorabant in Jerosolymis: umbræ vel imaginis cælestium deservientes, non veritati neque spiritui, adorabant Deum. Similiter autem & hi qui adorabant in monte Garizim.

Omni igitur sensu qui corporeum aliquid de Deo intelligi suggerit, prout potuimus, confutato: dicimus secundum veritatem quidem Deum incomprehensibilem esse atque inæstimabilem. Si quid enim illud est, quod sentire vel intelligere de Deo poterimus, multis longè modis cum meliorem esse ab eo quod sensimus necesse est credi.

RUFFINI AD ANASTASIUM
urbis Romæ Episcopum Apologia pro fide sua.

AUDIVI quosdam cum apud beatitudinem tuam controversas sive de fide, sive de aliis necio quibus questionibus commoverent, etiam mei nominis fecisse mentionem. Et tua quidem sanctitas velut ab ipsis incunabilis per Ecclesiasticæ traditionis regulas instituta, de absente sibi que bene & in fide & charitate Dei cognito, calumniantibus non accommodavit auditum. Ad me tamen quoniam appetitæ estimationis meæ fama pervenit: æquum putavi, ut quoniam ipse post triginta fere annos parentibus reddidit sum, & durum satis atque inhumanum erat, si tam cito desererem eos quos tam tarde reviseram, simul & quia tam longi itineris labor fragiliorem me reddidit ad iterandos labores: literis meis satisfacerem beatitudini tuæ: non ut de sancta mente tua quæ velut quoddam Dei sacrarium aliquid iniquum non recipit, maculam suspicionis abstergerem: sed ut æmulis adversum me forte oblatrantibus, baculum quemdam tibi confessionis meæ quo abigerentur offerrem.

Quamvis igitur fides nostra persecutionis hæreticorum tempore cum in sancta Alexandrina Ecclesia degeremus in carceribus & in exiliis, quæ pro fide inferebantur probata sit: tamen & nunc si quis est qui vel tentare fidem nostram cupit, vel audire vel discere: sciat quod de Trinitate ita credimus quod unius naturæ sit, unius deitatis, unius ejusdemque virtutis atque substantiæ: nec inter Patrem & Filium & Spiritum sanctum sit proorsus ulla diversitas: nisi quod ille pater est, & hic filius, & ille spiritus sanctus. Trinitas, in personis subsistentibus, unitas in natura atque substantia. Filium quoque Dei in novissimis diebus natum esse confitemur ex Virgine & Spiritu sancto: carnem naturæ humanæ atque animam suscepisse, in qua passus est & sepultus & resurrexit à mortuis: in eadem ipsa carne resurgens, quæ deposita fuerat in sepulchro: cum qua carne simul atque anima post resurrectionem ascendit in cælos: unde & venturus expectatur ad iudicium, iudex vivorum ac mortuorum.

Sed & carnis nostræ resurrectionem fatemur integrè & perfectè futuram, huius ipsius carnis nostræ, in qua nunc vivimus, non ut quidam calumniantur alteram pro hac resurrectionem dicimus: sed hanc ipsam nullo omnino ejus membro amputato, vel aliqua corporis parte defecta: sed cui nihil omnino ex omni natura sua desit, nisi sola corruptio. Hoc enim promittit sanctus Apostolus, quod seminetur corpus in corruptione, & resurgat in incorruptione; & seminetur in infirmitate, surgat

in virtute; seminetur in ignominia, surgat in gloria, & seminetur corpus animale, resurgat corpus spirituale. Hæc nobis de resurrectione tradita sunt ab his à quibus sanctum baptismum in Aquileiensi Ecclesia consequuti sumus: quæ puto ipsa esse quæ etiam Apostolica sedes tradere & docere consuevit.

Dicimus quoque & iudicium futurum: in quo iudicio unusquisque recipiat propria corporis prout gessit, sive bona, sive mala. Quod si homines recepturi sunt pro operibus suis: quanto magis & diabolus qui omnibus existit causa peccati? De quo illud sentimus quod scriptum est in Evangelio: quia & ipse diabolus & omnes angeli ejus, cum his qui opera ejus faciunt, id est, qui criminantur fratres: cum ipso pariter æterni ignis hereditatem patientur. Si quis ergo negat diabolum æternis ignibus mancipandum: partem cum ipso æterni ignis accipiat, ut sentiat quod negavit.

Audire & de anima questionibus esse commotas. De qua re utrum recipi debeat quæstio, aut abijci, vos probate. Si autem & de me quid sentiam quæretur: fateor me de hac quæstione apud quamplurimos tractatorum diversa legisse. Legi quosdam dicentes, quod pariter cum corpore per humani seminis traducem etiam anima diffundatur: & hi quibus id poterant assertionibus confirmabant. Quod puto inter Latinos Tertullianum sensisse vel Lactantium: fortassis & alios nonnullos. Alii asserunt quod formati in utero corporibus, Deus quotidie faciat animas & infundat: alii quod factas jam olim, id est, tunc cum omnia Deus creavit ex nihilo: nunc eas iudicio suo dispenset in corpore. Hoc sentit & Origenes & nonnulli alii Græcorum.

Ego vero cum hæc singula legerim, Deo teste dico, quia usque ad præsens certi vel definiti aliquid de hac quæstione non teneo, sed Deo relinquo scire quid sit in vero, & si cui ipse revelare dignabitur. Ego tamen hæc singula & legisse me non nego, & adhuc ignorare confiteor: præter hoc quod manifestè tradit Ecclesia, Deum esse animarum & corporum conditorem. Sane quia audio etiam inde esse disputatum, quod quædam Origenis rogatus à fratribus de Græco in Latinum transuli: puto quod omnes intelligant, hæc pro solivore culpari. Si enim aliquid est quod displiceat in autore: quare id ad interpretem detorqueatur? sicut in Græcis habetur, rogatus sum ut Latinis ostenderem. Græcis sensibus, verba dedi Latina tantummodo.

Sive ergo in illis sensibus laus inest aliqua, non est mea: sive culpa, similiter non est mea. Quinimo etiam illud adijci, sicut in præfatuncula mea designavi, ut in quantum possem aliquanta deciderem: illa tamen quæ mihi in suspicionem veniebant, quod non ab ipso Origene ita dicta, sed ab aliis viderentur inserta, propter hoc quod de eisdem rebus in aliis locis ejusdem auctoris catholice dictum legeram.

Nemo ergo mihi ex hoc quæso te sancte ac venerabilis & beate pater conflet invidiam: nemo factionibus utatur & calumniis: quod in Ecclesia Dei fieri non licet. Ubi enim simplicitas tuta erit & innocentia, si hic non erit? Origenis ego neque defensor, neque assertor sum, neque primus interpretes. Alii ante me hoc idem opus fecerunt, feci & ego postremus rogatus à fratribus. Si juberetur ne fiat, iussio observari debet in posterum. Si culpantur, qui ante iussionem fecerunt: culpa à primis incipiat. Ego enim præter hanc fidem quam supra exposui, id est, quam Romana Ecclesia & Alexandrina & Aquileiensi nostra tenet, quæque Jerosolymis prædicatur, aliam nec habui unquam in isto homine, nec habeo nec habebō. Et si quis aliter credit quilibet ille est, anathema sit. Reddunt autem in die iudicii rationem, hi qui offendicula & dissensiones & scandala fratibus propter invidiam solam generant & livorem.

ANASTASII ROMANI EPISCOPI
ad Jerosolymorum Episcopum
de Ruffino sententia.

PROBATE quidem affectionis est hoc, ut laudabiliter de sacerdote sacerdos loquaris. Pro tanto igitur præconio, quod in merita mea effusissime contulisti: et amoris tuo gratias ago, ita splendorem tuæ sanctitatis & eas quas in Domino habes virtutes, subinde quodammodo parvitas nostræ

favorabilis sermo prosequitur: tam eminenter vir omnium præstantissime, laudum tuarum fulgore nitore conspicuus: ut par esse meritis sermo non possit. Porro autem tanto titulorum tuorum rapior incitamento, ut etiam quod impetare nequeo, audere non desinam. Jam hoc de laudibus est tuis: quod me tantum de cælestis animi istius serenitate laudasti. Tui enim Episcopatus ordo, perspicuus per diversum orbem velut radians, etiam ad nos splendoris sui detulit claritatem. In me quippe totum amicitia tribuis, examini nihil relinquis. Aut si jure me laudas: tu quoque similiter relaudandus non es? Obsecro igitur ob utrumque ut memetipsum laudare jam desinas. Duplex enim causa me hoc poscere constringit, ne confacerdotis tui sensibus aut dolore falsa laus ingerat, aut pudorem vera succendat.

Sed ad causam revertar. Ruffinus de quo me consulere dignatus es: conscientia suæ habet arbitrum divinam majestatem: apud quam se integro devotionis officio ipse viderit, qualiter debeat approbare. Origenes autem cujus in nostram linguam composita derivavit, ante quis fuerit, in quæ processerit verba, nostrum propositum nescivit.

Quod vero sit animi mei studium, cum tua paulisper hoc conferam sanctitate. Hoc igitur mente concepi: quod qui urbis nostræ populis de translata Origenis lectione patefecit: quendam puris mentibus velut nebulam excitans injectam, fidem Apostolorum majorum traditione firmatam, velut de viis anfractibus illum voluisse dissolvere. Dicere hoc loco libet quid agat in Romanam linguam ista translato. Approbo si accusat auctorem, & execrandum factum populis prodit: ut iustus tandem odiis teneatur, quem jam dudum fama constrinxerat. Si vero interpretes tantorum malorum erroribus confensum præstat, & legenda impia dogmata prodit in populos: nihil aliud sui opera laboris extruxit: nisi ut proprie veluti mentis arbitrio, hanc quæ sola & que prima apud catholicos Christianos vera fides, jam ab Apostolis exinde usque ad tempus præsens tenetur, inopinatè titulo assertionis evertatur.

Abiit hæc ab Ecclesia Romana nequaquam catholica disciplina. Nunquam profecto eveniet, ut aliqua hoc admittamus ratione, quod jure meritoque damnamus. Quapropter in toto orbe Christi Dei nostri diffusa providentia, probare dignabitur, accipere nos omnino non posse, quæ Ecclesiam maculent, probatos mores evertant, aures circumstantium vulnerent, jurgia, iras, dissensionisque disponant.

Quare nosce qualem Epistolam ad fratrem & coepiscopum nostrum Venerium diligentiori cura perscriptam parvitas nostra transmissit: sibi que hanc conscientiam fecerim, quod non superflua laborem formidine, neque vano timore sollicit: mihi certe cura non deerit Evangelii fidem circa meos custodire populos: partesque populi mei per queque spatia diversa terrarum diffusas, quantum possum literis convenire, ne qua prophane interpretationis origo subrepat: quæ devotas mentes immissa sui caligine labefactare conetur. Illud quoque quod evenisse gaudeo, tacere non potui: beatissimorum principum manasse responsa, quibus unusquisque Deo serviens, ab Origenis lectione revocatur: damnandumque sententia principum, quem lectio rerum prophana prodiderit. Hactenus sententiæ meæ forma processerit.

Quod te vero vulgi de Ruffino querela sollicitat, ut quosdam malis suspicionibus persequaris: hanc etiam opinionem constringam divinæ lectionis exemplo, sicut scriptum est: Non sicut videt homo, ita & Deus. Nam Deus videt in corde, homo in facie. Itaque frater charissime omni suspicionem seposita, Ruffinum scito, quod propria mente Origenis dicta in Latinum transulit ac probavit: nec dissimilis ab eo est, qui alienis vitiiis præstat assensum. Illud tamen te scire cupio, ita haberi à nostris partibus alienum: ut quid agat, ubi sit, nec scire cupiamus. Ipse denique viderit, ubi possit absolvi.

RUFFINI AQUILEIENSIS IN DIVUM
Hieronymum Invectivarum Liber primus.

PERLEGI scripta tua, Aproniane charissime, quæ ab amico & fratre bono de Oriente ad virum nobilissimum Pammachium missa transmisiisti ad me: recordatus sum sermonis prophetici qui ait: *Filii hominum dentes eorum arma & sagitta, & lingua eorum machæra acuta.* Verum ad hæc vulnera que infliguntur ex lingua inter homines, meo Tom. V.

dicus pene nullus est. Et ideo converti me ad Jesum cælestem medicum, qui mihi antidotum potentissimum dedit de Evangelii sui pixide prolatum, quod vim doloris spem futuri apud se justis examinis solaretur. Potio ergo ipsa quem temperavit Jesus, hæc erant verba: *Beati, inquit, estis cum vos persecuti fuerint homines, & dixerint adversum vos omne malum mentientes. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cælis. Sic enim persecuti sunt & Prophetæ qui erant ante vos.* Et ego quidem quantum in me est hoc medicamento contentus, de reliquo filere decreveram, dicens apud me ipsum: *Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt: quanto magis nos, licet indignos, domesticos ejus?* Et si illi dictum est: *quia seductor est & seducit turbas:* ego cur indignus si audiam me hereticum dici: & pro ingenii tarditate, vel potius cæcitate talpam nominari? Et cum Dominus meus imo omnium Deus Christus dictus sit *homo vorax, & vini potator, amicus publicanorum & peccatorum:* ego cur indignus si audiam homo carnalis & in deliciis degenus.

Verum quoniam respondendi mihi vel ex parte justa quædam necessitas videtur imponere: eo quod dicatur multos offendi de his quæ ab eo scripta sunt: nisi quid sit in causa pandatur: compellor contra votum meum & propositum respondere, ne forte reticendo videar crimen agnoscere, quamvis Christiano cætera crimina silendo depellere, exemplo Domini gloriosum sit: sed tamen hoc in fide si fiat, maximum scandalum generat.

Quia ergo in initiis hujus invectionis suæ promittit se omnesurum personas: & rebus tantum & criminibus responsurum: utrumque autem falsum est, nam cui respondeat crimini quod nullus ostendit? Quomodo autem omittit personas cum interpretem librorum toto invectionis suæ textu indefinenter inculet & laceret: Nos omnia omni ironia & sarcasmo tergiversatione, quæ Deo execrabilis est, licet incomptis verbis & oratione incomposita respondebimus: veniam imperitiæ nostræ à legentibus concedendam, non immerito præsumentes: quia non alios accusamus, sed nosmetipsos à maledictis purgare contendimus. Et ideo studemus: ut non tantum in nobis sermo quantum veritas luceat.

Sed priusquam incipiam purgare cætera, illud cum antè omnia verè dixisse confiteor: quod ait se non reddere maledictum pro maledicto: hoc satis verum est: non enim pro maledictis, sed pro benedictis & laudibus convicia & maledicta restituit. Neque, ut ait, verberanti dexteram maxillam offert alteram: sed palpani & leviganti maxillam, morsum improvvisi dentis inhigit. Cum enim nos in eo eloquentiam ac studium laudaverimus (interpretando duntaxat ex Græcis) & fidei ejus nusquam derogaverimus: ille utrumque in nobis damnat: & ideo veniam etiam ipse nobis concedat, si forte aliquid, aut asperius, aut incomptius dicimus: quia imperitum hominem ad respondendum lacepsit, quem sciret non posse per multam dicendi artem & eloquentiam copiam id agere: ut is quem læsum vellet ac vulneratum, nec vulneratum videatur esse nec læsus.

Hoc ergo eloquentiæ genus ab ipso requiratur, qui ad culpandum seu vituperandum levi rumusculo commotus, velut quis censor accurrit. Qui vero objectas depellere à se maculas cupit, necessitate sibi responsionis imposita, non quam eleganter & ornate: sed quam vere respondeat cogitabit. Et quoniam inter principia ipsa ait, quasi sine me hæretici esse non possint: primo hoc nobis ostendendum est, quod nec cum ipso nec sine ipso hæretici sumus: ut cum de nobis consulerit quid simus, tunc demum nec de aliorum quidem dictis ad nos retorqueri possit infamia.

Ego, sicut & ipse & omnes norunt, antè annos fere triginta in monasterio jam positus, per gratiam baptismi regeneratus, signaculum fidei consecutus sum per sanctos viros Chromatium, Jovinum, & Eusebium, opinatissimos & probatissimos in Ecclesia Dei Episcopos: quorum alter tunc presbyter beate memoriæ Valeriani, alter archidiaconus, cam fidem. alius diaconus simulque pater mihi & doctor symboli ac fidei fuit. Illi ergo sic mihi tradiderunt, & sic teneo, quod Pater & Filius & Spiritus sanctus unius deitatis sint; unius substantiæ, coæterna, inseparabilis, incorporea, invisibilis, incomprehensibilis Trinitas: & sibi soli, ut est, ad perfectum nota: quia nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius. Et Spiritus sanctus est qui scrutatur etiam alta Dei: & ideo caret omni visibilitate corporea: sed intellectuali illo deitatis oculo videt Patrem Filium & Spiritum R ij

His abne possunt scelerati & hypocritæ.

Hieronymum arguit falsitatis & hypocritæ.

Simulare laudes hæreticorum sunt maledicta Catholico, quod Ruffinus ignorat.

Non levis est rumusculus circi fidem.

Ruffinus ubi baptizatus & a quo fuit eductus Catholico, cam fidem.

Fidei constantiæ, coæterna, inseparabilis, incorporea, invisibilis, incomprehensibilis Trinitas: & sibi soli, ut est, ad perfectum nota: quia nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius. Et Spiritus sanctus est qui scrutatur etiam alta Dei: & ideo caret omni visibilitate corporea: sed intellectuali illo deitatis oculo videt Patrem Filium & Spiritum R ij